

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Dato: 16. juli 2007
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2005-730-0013
Dok.: AHN40372

Notits om udviklingen i straffniveauet for vold, voldtægt og seksuelt misbrug af børn efter lov nr. 380 af 6. juni 2002 (strafskærpsesloven)

1. Indledning

Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (strafskærpsesloven) blev der gennemført en række ændringer af straffeloven, der havde til formål at skærpe straffene for bl.a. vold, voldtægt, seksuelt misbrug af børn, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, uagtsomt manddrab og fareforvoldelse i forbindelse med spirituskørsel eller særlig hensynsløs kørsel, brugstyveri af motorkøretøjer og menneskesmugling mv. Loven trådte i kraft den 8. juni 2002.

Justitsministeren tilkendegav under behandlingen af lovforslaget, at Justitsministeriet ville anmode Rigsadvokaten om nøje at følge retspraksis i sager om bl.a. vold og voldtægt med henblik på at kunne belyse udviklingen i straffniveauet efter lovens ikrafttræden.

Rigsadvokaten afleverede den 20. januar 2004 6 redegørelser til Justitsministeriet om straffene på de områder, der er omfattet af strafskærpsesloven. Redegørelserne byggede på de udtalelser, som de regionale statsadvokater var kommet med, samt en gennemgang af de forelagte sager på de enkelte områder.

Undersøgelserne fra januar 2004 om straffene i sagerne om voldtægt og sager om overtrædelse af straffelovens § 222 (seksuelt misbrug af børn) viste, at strafskærpselsen måtte anses for at være slået igennem i de fleste sager. Der var dog blandt de undersøgte sager også eksempler på straffe, som efter Rigsadvokatens opfattelse måtte anses for at være i underkanten af det tilsigtede straffniveau efter strafskærpselsen i 2002. For så vidt angår straffene i voldssagerne viste undersøgelsen, at der i vidt omfang

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

var taget højde for strafskærpelsen, men at det i nogle konkrete sager også var tvivlsomt, om strafskærpelsen havde medført forhøjede straffe, ligesom der i en del sager var udmålt en straf, hvor der ikke som forudsat i strafskærpelsesloven kunne antages at foreligge en forhøjelse med en tredjedel i forhold til de hidtidige straffe.

Justitsministeriet anmodede på den baggrund ved brev af 14. maj 2004 Rigsadvokaten om efter ca. 1 års forløb at afgive en fornyet redegørelse om udviklingen i strafniveauet i sager om straffelovens §§ 244 – 246 (vold), § 216 (voldtægt) og § 222 (seksuelt misbrug af børn).

Rigsadvokaten iværksatte derfor en ordning, hvorefter der skulle ske indberetning af domme om voldtægt og seksuelt misbrug af børn i perioden fra den 1. marts 2004 til udgangen af december 2004. Med hensyn til voldssagerne skulle en række udvalgte politimestre udfylde skemaer om alle ikke ankede byretsdomme afsagt i perioden fra den 1. marts 2004 til udgangen af oktober 2004. På dette grundlag og på baggrund af afsagte landsretsdomme i 2004 skulle de regionale statsadvokater og de nævnte politimestre afgive udtalelser om strafudmålingen i voldssager i 2004.

Rigsadvokaten afleverede herefter den 7. juni 2005 3 redegørelser til Justitsministeriet om straffene i voldssager, voldtægtssager og sager om overtrædelse af straffelovens § 222. Redegørelserne byggede på ovennævnte indberetningsordninger og de udtalelser, som de regionale statsadvokater og de nævnte politimestre havde afgivet.

I redegørelserne konkluderede Rigsadvokaten, at der i det væsentligste i domstolenes strafudmåling i voldssagerne var taget højde for den skærpelse af straffene med en tredjedel, der var hensigten med ændringen af straffelovens bestemmelser i §§ 244-246 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Det var desuden Rigsadvokatens opfattelse, at de forhøjede straffe i sager om overtrædelse af straffelovens § 216, der var tilsigtet med lovændringen i 2002, måtte anses for generelt at være slået igennem i praksis ved domstolene. For så vidt angår sagerne om overtrædelse af straffelovens § 222 var det sammenfattende Rigsadvokatens opfattelse, at strafudmålingen generelt måtte antages at tage udgangspunkt i tilkendegivelserne i forarbejderne til lov nr. 380 af 6. juni 2002. Der var dog i enkelte sager udmålt en straf, som efter Rigsadvokatens opfattelse måtte anses for at være for lav.

Justitsministeriet anmodede på den baggrund ved brev af 28. juni 2005 Rigsadvokaten om inden den 1. juli 2006 at aflevere en ny redegørelse til ministeriet om udviklingen i straffniveauefter lovens ikrafttræden med hensyn til de bestemmelser, der er omfattet af redegørelserne fra 7. juni 2005, for derved at skabe en endnu bredere dokumentation for udviklingen på området.

Rigsadvokaten afgav herefter den 4. juli 2006 3 redegørelser om straffene i voldssager, voldtægtssager og sager om seksuelt misbrug af børn efter straffeskærperne i 2002. Rigsadvokaten konkluderede, at domstolene i voldssager fortsat i det væsentligste tog hensyn til den skærpelse af straffene med en tredjedel, der var hensigten med ændringen af straffelovens voldsbestemmelser i 2002. Tilsvarende var det Rigsadvokatens opfattelse, at straffeskærperne i voldtægtssager måtte anses for at være slået fuldt ud igennem i langt de fleste sager. Endelig konkluderede Rigsadvokaten, at der i langt hovedparten af sagerne om seksuelt misbrug af børn efter straffelovens § 222 i vidt omfang var taget hensyn til, at straffen efter lovændringen skulle skærpes. Selv om det var det overordnede billede, at straffeskærperne var slået igennem, var der fortsat enkelte domme, hvor der efter Rigsadvokatens opfattelse ikke kunne siges at være sket den tilsigtede forhøjelse.

På den baggrund anmodede Justitsministeriet ved brev af 11. juli 2006 Rigsadvokaten om inden den 1. juli 2007 på ny at aflevere redegørelser til ministeriet om udviklingen i straffniveauefter i voldsager, voldtægtssager og sager om seksuelt misbrug af børn efter lovens ikrafttræden. I sager om seksuelt misbrug af børn, herunder sager om voldtægt af børn under 15 år, anmodede ministeriet Rigsadvokaten om fortsat at bygge redegørelserne på en indberetning af alle sager i en nærmere bestemt periode.

Rigsadvokaten har herefter den 28. juni 2007 afgivet 3 redegørelser om straffene i voldssager, voldtægtssager og sager om seksuelt misbrug af børn efter straffeskærperne i 2002.

Nedenfor i pkt. 2-4 gennemgås i hovedtræk konklusionerne i disse redegørelser. Justitsministeriets indstilling er gengivet under pkt. 5.

2. Straffene i voldssager efter ændringen af straffelovens § 244-246

2.1. §§ 244-246 – vold, kvalificeret vold og vold under særdeles skærpende omstændigheder

Ved straffeskærpelsesloven blev strafferammen i straffelovens § 244 for simpel vold hævet fra fængsel indtil 1 år og 6 måneder til fængsel indtil 3 år. Strafferammen i § 245 for kvalificeret vold blev hævet fra fængsel indtil 4 år til fængsel indtil 6 år, og strafferammen i § 246 for vold under særdeles skærpende omstændigheder blev hævet fra fængsel indtil 8 år til fængsel indtil 10 år.

Ifølge forarbejderne tilsigtes det, at straffen i voldssager gennemgående forhøjes med omkring en tredjedel i forhold til den straf, der efter hidtidig praksis ville være blevet fastsat af domstolene.

Rigsadvokatens redegørelse bygger på en indberetningsordning, jf. Rigsadvokaten Informerer nr. 23/2006, hvorefter der skulle ske indberetning af landsretsdomme, hvor der var sket domfældelse for overtrædelse af ét forhold af vold efter overtrædelse af straffelovens §§ 244-246. Ordningen omfatter domme afsagt i perioden fra den 1. september 2006 til udgangen af februar 2007.

Det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse, at der i medfør af indberetningsordningen er blevet indberettet 156 sager.

2.2. Straffelovens § 244

Rigsadvokaten finder, at straffeskærpelsen i almindelighed er slået igennem. Det bekræftes også ved en gennemgang af sagerne om såkaldt restaurationsvold efter straffelovens § 244, som ikke er omfattet af straffeskærpelsen. I denne gruppe sager ligger strafniveauet således generelt lidt lavere end i de andre sager om vold efter § 244.

I langt hovedparten af de gennemgængede domme er strafudmålingen ifølge præmisserne i dommene sket efter en meget konkret vurdering af omstændighederne i sagen. De forhold, der navnlig har betydning ved straffastsættelsen, er optakten til volden, herunder f.eks. skænderi eller provokationer, voldens karakter, forurettedes eventuelle skader og den tiltaltes personlige forhold. Også forholdet mellem tiltalte og forurettede spiller ind.

Sammenfattende er det Rigsadvokatens opfattelse, at straffeskærpelsen i det væsentligste er slået igennem i sagerne, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 244. Der foreligger alene enkelte sager, hvor det er van-

skeligt at vurdere, om der er sket en forhøjelse af straffen i forhold til hidtidig praksis, og kun meget få sager, hvor straffen ikke kan anses for at være fastsat i overensstemmelse med strafskærpelsen. I disse meget få sager foreligger der dog konkrete formildende omstændigheder, som kan begrunde en fravigelse af udgangspunktet for straffastsættelsen.

2.3. Straffelovens § 245

De regionale statsadvokater har vurderet, at der i 23 ud af 33 sager er sket en skærpelse af den udmålte straf, men dog således at skærpelsen i enkelte tilfælde ikke er sket med 1/3. I forhold til Rigsadvokatens seneste redegørelse er der tale om en stigning i antallet af sager, hvor statsadvokaterne finder, at der er sket skærpelse. I 8 domme finder statsadvokaterne, at det - bl.a. på grund af særlige omstændigheder - er vanskeligt at vurdere, om der er sket en skærpelse af straffen, mens vurderingen er, at der i 2 domme ikke er sket en skærpelse af straffen.

Rigsadvokaten er enig med statsadvokaterne i, at det i en række af sagerne på grund af de meget konkrete omstændigheder er vanskeligt at vurdere, om der er sket en skærpelse af straffen. Efter en gennemgang af de 33 domme er det dog Rigsadvokatens opfattelse, at der i langt hovedparten af sagerne er sket en skærpelse af straffen, og at skærpelsen er på omkring 1/3 i forhold til straffen før strafskærpelsen.

På baggrund af de domme, der er indgået i undersøgelsen, er det sammenfattende Rigsadvokatens opfattelse, at dommene om vold efter straffelovens § 245 giver grundlag for at antage, at strafskærpelsen har slået igennem i disse sager, således at straffen for overtrædelse af straffelovens § 245 nu har fundet det skærpede niveau, som var intentionen med lov nr. 380 af 6. juni 2002.

2.4. Straffelovens § 246

I redegørelsen indgår der alene få afgørelser vedrørende vold med døden til følge, og disse afgørelser giver ikke Rigsadvokaten anledning til at ændre sin konklusion om strafudmålingen i redegørelsen fra juni 2005, hvor han konkluderede, at normalstraffen i disse sager efter strafskærpelsen må antages at være mindst 7-8 år.

For så vidt angår vold, der ikke har medført døden, har det ikke været muligt for Rigsadvokaten at foretage en vurdering vedrørende strafudmå-

lingen, da de regionale statsadvokater ikke har indberettet domme, og der ikke foreligger trykte afgørelser afsagt siden den seneste redegørelse.

I forbindelse med den seneste redegørelse gav Rigsadvokaten udtryk for, at der ikke var anledning til at ændre den konklusion, som var anført i redegørelsen fra juni 2005. I sidstnævnte redegørelse konkluderede Rigsadvokaten bl.a., at strafskærpelsen fra 2002 i det væsentligste også var slået igennem i retspraksis i sager om overtrædelse af straffelovens § 246.

2.5. Rigsadvokatens samlede vurdering og konklusion

Sammenfattende konkluderer Rigsadvokaten i redegørelsen, at domstolene gennemgående må anses for at have forhøjet straffene for overtrædelse af straffelovens §§ 244 – 246 i overensstemmelse med de tilkendegivelser om straffniveaue, der blev udtrykt ved lovændringen i 2002. Gennemgangen af dommene peger efter Rigsadvokatens opfattelse endda på, at der i flere sager end i de tidligere redegørelser er fastsat højere straffe.

Der er dog også nogle sager, hvor strafskærpelsen ikke kan siges at være slået igennem, eller hvor det er vanskeligt at vurdere, om der fuldt ud er taget hensyn til strafskærpelsen.

Det fremgår imidlertid af forarbejderne til lovændringen i 2002, at straf-fastsættelsen fortsat vil bero på domstolenes konkrete vurdering i de enkelte tilfælde af samtlige sagens omstændigheder, og at de angivne straff-niveauer vil kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændighe-der.

Rigsadvokaten anfører, at der således altid ved en gennemgang af et stør-re antal sager vil foreligge eksempler på, at straffen fastsættes under det niveau, som i øvrigt må anses for gældende, og hvor der foreligger en begrundelse herfor i sagens konkrete omstændigheder, der taler i formil-dende retning.

Rigsadvokaten finder herefter, at strafskærpelsen ved lovændringen i 2002 må anses for at være slået igennem i praksis, og det er Rigsadvoka-tens opfattelse, at domstolene må forventes også fremover at følge dette

niveau for strafudmålingen og de principper for straffastsættelsen, der nu er fastlagt gennem en periode på 5 år efter lovændringen.

3. Straffene i voldtægtssager efter ændringen af straffelovens § 216

3.1. § 216 – voldtægt

Ved straffeskærpelsesloven i 2002 blev strafferammen i straffelovens § 216, stk. 1, hævet fra fængsel indtil 6 år til fængsel indtil 8 år. Endvidere blev strafferammen i § 216, stk. 2, hævet fra fængsel indtil 10 år til fængsel indtil 12 år. Ændringerne omfatter også forhold, der henføres under § 216, jf. § 224 eller § 225 (anden kønslig omgang mv.).

Ifølge forarbejderne tilsigtes med forhøjelsen af strafferammerne i § 216 en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet i voldtægtssager i størrelsesordenen 1 år.

Rigsadvokatens redegørelse bygger på en indberetningsordning, jf. Rigsadvokaten Informerer nr. 23/2006, hvorefter der skulle ske indberetning af alle by- og landsretsafgørelser, hvor der er domfældt for overtrædelse af straffelovens § 216, herunder også § 216, jf. §§ 224 eller 225. Ordningen omfatter endelige by- og landsretsdomme afsagt i perioden fra 1. september 2006 til udgangen af februar 2007. Hertil kommer én højesteretsdom.

Det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse, at der i medfør af indberetningsordningen er blevet indberettet 27 afsluttede sager.

3.2. Rigsadvokatens samlede vurdering og konklusion

Det er Rigsadvokatens opfattelse, at domstolene i langt de fleste sager om voldtægt har fastsat forhøjede straffe i overensstemmelse med tilkendegivelserne i forarbejderne til lovændringen i 2002.

I 3 sager burde straffen efter Rigsadvokatens opfattelse have været højere, men der er sket en vis skærpelse i forhold til det strafniveau, der var gældende før lovændringen. I én af disse sager er der meddelt Rigsadvokaten tredjeinstansbevilling, og Rigsadvokaten vil i Højesteret påstå skærpelse af straffen.

På trods af disse enkelte sager er det fortsat Rigsadvokatens opfattelse, at det samlede billede af domspraksis viser, at strafskærperne er gennemført. Rigsadvokaten finder det dog hensigtsmæssigt i en ny periode at følge strafudmålingen i voldtægtssager med henblik på at afgive en yderligere redegørelse om straffene.

4. Straffene i sager om seksuelt misbrug af børn (straffelovens § 222)

4.1. § 222 – seksuelt misbrug af børn

Strafferammerne i straffelovens § 222, stk. 1 og 2, blev ved strafskærpesloven i 2002 hævet fra henholdsvis fængsel indtil 6 og 10 år til fængsel indtil 8 og 12 år. Ved ændringen tilsigtes en vis generel forhøjelse af straffene for overtrædelse af § 222.

Rigsadvokatens redegørelse bygger på en indberetningsordning, jf. Rigsadvokaten Informerer nr. 23/2006, hvorefter der skulle ske indberetning af alle by- og landsretsafgørelser, hvor der er domfældt for overtrædelse af straffelovens § 222, herunder også § 222, jf. §§ 224 eller 225. Ordningen omfatter endelige by- og landsretsdomme afsagt i perioden fra 1. september 2006 til udgangen af februar 2007, idet den domfældte dog i én af sagerne har ansøgt om tilladelse til at indbringe landsrettens anke-dom for Højesteret. Hertil kommer 3 højesteretsdomme.

Det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse, at der i medfør af indberetningsordningen er blevet indberettet 59 sager.

4.2. Rigsadvokatens samlede vurdering og konklusion

Rigsadvokaten konkluderer i redegørelsen, at sagernes meget forskellige karakter og meget forskellige konkrete omstændigheder gør det vanskeligt at foretage en sammenligning, herunder med de straffe, der må antages at være idømt forud for lovændringen.

I redegørelsen peges der i tilknytning hertil på, at der er tale om et bredt spektrum af sager. Overgreb, som henføres til straffelovens § 222, kan spænde fra anden kønslig omgang end samleje i kæresteforhold, f.eks. et seksuelt forhold mellem en 14-årig pige og 16-årig dreng, til voksne personers længerevarende og meget grove misbrug af mindre børn.

Rigsadvokaten anfører i den forbindelse, at det derfor ikke kan give anledning til bemærkninger, at straffene varierer mellem betinget dom uden straffastsættelse til ubetinget fængsel i 10 år.

Efter en samlet vurdering af straffene i de foreliggende sager er det Rigsadvokatens opfattelse, at der i langt hovedparten af sagerne i vidt omfang er taget hensyn til, at straffen efter lovændringen skulle skærpes. Endvidere er der fortsat - ligesom i redegørelsen fra juni 2006 - afsagt et større antal domme med straffe i niveauet fra 2 års fængsel til fængsel i 3 år og 9 måneder end i de tidligere undersøgelser.

Der foreligger dog også i undersøgelsen enkelte domme, hvor straffen set i forhold til niveauet i de øvrige sager efter Rigsadvokatens opfattelse burde have været højere, selv om der muligvis i nogle af disse sager er sket en vis skærpelse i forhold til tidligere praksis.

Hertil kommer, at Straffelovrådet for tiden overvejer spørgsmålet, om der gennem lovgivning kan være anledning til at ændre eller justere strafniveauet i sager om seksuelt misbrug af børn.

Rigsadvokaten finder det derfor hensigtsmæssigt i en ny periode at følge strafudmålingen i disse sager.

5. Justitsministeriets indstilling

Efter Justitsministeriets opfattelse kan det på grundlag af Rigsadvokatens redegørelser konkluderes, at domstolene i voldssager gennemgående har forhøjet straffene i overensstemmelse med de tilkendegivelser om strafniveauet, der blev udtrykt ved lovændringen i 2002. Tilsvarende kan det konkluderes, at det samlede billede af domspraksis i voldtægtssager viser, at strafskærpelserne er gennemført.

I sager om seksuelt misbrug af børn viser Rigsadvokatens redegørelse, at der i langt hovedparten af sagerne i vidt omfang er taget hensyn til, at straffen efter lovændringen i 2002 skulle skærpes.

Der kan inden for de forskellige sagstyper forekomme enkelte domme, hvor der ikke synes fuldt ud at være sket den tilsigtede forhøjelse, men efter gennemgangen og den konkrete vurdering af de mange domme i forbindelse med de indberetningsordninger, der er knyttet til såvel den

seneste som tidligere redegørelser fra Rigsadvokaten, er det overordnede billede fortsat, at straffeskærpelserne er slået igennem.

Særligt i voldssager er der fastlagt et fast forhøjet niveau for strafudmålingen, som domstolene må forventes fortsat at følge. Justitsministeriet finder derfor ikke anledning til at anmode Rigsadvokaten om at udarbejde yderligere årlige redegørelser om strafniveauet i voldssager. I den forbindelse bemærkes det, at der også fremover vil være opgørelser, der belyser strafniveauet på området, idet Justitsministeriets Forskningsenhed fortsat 1 gang om året vil redegøre for udviklingen i de gennemsnitlige strafflængder i voldssager.

For så vidt angår sager om voldtægt og sager om seksuelt misbrug af børn finder Justitsministeriet det rigtigst at anmode Rigsadvokaten om inden den 1. juli 2008 på ny at afgive redegørelser om strafniveauet for derved at skabe et endnu bedre grundlag for at vurdere udviklingen i strafudmålingen. Det bemærkes, at Straffelovrådet for tiden overvejer, om der gennem lovgivning kan være anledning til at ændre eller justere strafniveauet i sager om seksuelt misbrug af børn, herunder om der kan være anledning til yderligere at forhøje strafniveauet ud over den straf-forhøjelse, der er gennemført på baggrund af forhøjelsen i 2002 af strafferammerne i straffelovens § 222. Straffelovrådets betænkning vil skulle foreligge, således at eventuel lovgivning på området kan gennemføres i folketingsåret 2007-08.